

ETIČKA DILEMA 2024.

Direktoru osnovne škole stigla je ponuda menadžmenta jedne od mnoštva lokalnih kladionica da finansira obnovu odavno zapuštenog sportskog terena u školskom dvorištu, što bi omogućilo da se nastavne i slobodne fizičke aktivnosti odvijaju u punom kapacitetu kako za učenike tako i za brojne amaterske klubove koji kubure sa prostorom za treninge i organizaciju svojih takmičenja. Prema ovoj ponudi, škola ne bi imala nikakvih materijalnih izdataka niti brige oko pribavljanja dozvola, jer bila bi uključena u šire zamišljeni program društveno odgovornog partnerstva koji je kladionica već uspostavila sa gradskim sekretarijatom za sport i omladinu a sada namerava da proširi i na donacije za zdravstvene i obrazovne institucije. Jedini uslov je da se tom sponzorstvu izrazi zahvalnost tako što će se na sportskom terenu i njegovoj ogradi nalaziti naziv kladionice i što će na svečanom otvaranju, uz direktora škole, govoriti i predstavnik menadžmenta kladionice kao i neko od opštinskih funkcionera koji su u ovoj akciji posredovali.

Na inicijativu direktora, koji bi najradije da kladionicu drži što dalje od kontakta sa školom, predsednik školskog odbora saziva sednicu na kojoj će se odlučivati da li da se ova ponuda prihvatiti. Naime, na osnovu *Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*, Poslovnika o radu školskog odbora koji propisuje njegov sastav (po tri predstavnika zaposlenih, roditelja i lokalne zajednice) i nadležnosti, navodi da to telo „razmatra poštovanje opštih principa, ostvarivanje ciljeva obrazovanja i vaspitanja i standarda postignuća i preduzima mere za poboljšanje uslova rada i ostvarivanje obrazovno-vaspitnog rada”. Iako su se neki od prisutnih na sastanku držali rezervisano, čula su se i veoma oprečna mišljenja. Sledi izvod iz zapisnika sa sažetim izlaganjima učesnika onako kako su uzimali reč.

Uvodno obrazloženje je dao predstavnik kladionice, koji je bio pozvan da prikaže ponudu i odgovori na eventualna pitanja: U našem mestu gotovo niko više ne finansira održavanje sportskih terena pri školama i stambenim naseljima, još manje se grade, a već duže vreme uočljiva je i kriza u oblasti sponzorstva za sportske klubove i aktivnosti. Ovde naša kladionica, čija je delatnost usko vezana za praćenje sportskih takmičenja, vidi svoju misiju u podsticanju sportskog duha kod budućih naraštaja. Sport razvija zdrave navike i odnose, kao i timski duh, posebno među mladima, koji danas uglavnom komuniciraju putem društvenih mreža.

Predstavnik zaposlenih, inače psiholog škole: Slaže se da su u odsustvu zdravih i socijalno podsticajnih aktivnosti učenici često izloženi različitim i ne uvek pozitivnim uticajima koji dovode do bolesnog takmičarstva u borbi za status, kao i pasivne ili otvorene agresivnosti među decom u školi.

Predstavnik kladionice: Zbog toga se nada i očekuje da nastavnici i roditelji uvide koliko je u otuđenom društvu važno podržavanje sportskih liga i takmičenja u lokalnoj zajednici, a negovanje tradicionalno popularnih timskih sportova nudi recept za zdrav život i socijalizaciju mladih kroz timsku igru.

Zatim se oglasio predstavnik lokalne zajednice (inače iz privredne komore): Treba biti svestan realnosti našeg budžeta. Kako rastu nezaposlenost i besparica, opštinska sredstva se preusmeravaju u socijalne programe i zato nisu dovoljna da podmiru potrebe škola i sportskih klubova, ni za tekuće održavanje a kamoli za nove investicije.

Član školskog odbora iz reda zaposlenih: Prihvatanje ove ponude na osnovu iznetih razloga čini se kratkovidim, a na delu je zapravo opasna strategija. Uključivanje kladionica u život školskih i

zdravstvenih ustanova, sve pod vidom dobrotvornih akcija, daje njihovoj delatnosti privid normalnosti i zakonitosti i kad je reč o osetljivim kategorijama stanovništva. Opšti je utisak da su se kladionice i kockarnice razmилele na sve strane, da se samo prividno poštuje ograničenje pristupa za maloletnike, koje oni lako zaobiđu. Pedagoški uticaj toga je katastrofalan, kod mladih se razvija uobraženje da se finansijski problemi mogu rešavati čarobnim brojevima i da je za lagodan život dovoljna kockarska sreća a ne sopstveni rad i obrazovanje.

Predstavnik kladionice: Ne slaže se sa ovom ocenom, pošto akcije slične predloženoj odavno podržavaju velikani sporta i drugi idoli mladih, a oni to ne bi činili da ne uviđaju domete i značaj ove inicijative. Treba samo videti koliko je čuvenih košarkaša i fudbalera dalo svoje ime obnovljenim terenima širom zemlje.

Član školskog odbora (isti) iz reda zaposlenih: To što su veliki sportisti ili popularne ličnosti svoje ime i ugled stavili u službu promocije jedne nesumnjivo problematične delatnosti, kakva je kladionica, deo je iste strategije. Na njenom udaru su zapravo sve kategorije stanovništva jer se ovakvim slatkorečivim dušebrižništvom i neprekidnom reklamnom kampanjom zabašuruje rizik od nekontrolisane potrošnje novca, stvaranja dugova i kockarske zavisnosti koja ni po čemu nije manje štetna i opasna od alkoholičarske ili neke druge bolesti zavisnosti.

Predstavnik kladionice: Ne osporava postojanje i tih rizika, ali poseta kladionici je stvar slobodnog izbora odraslih ljudi, i svakako ne uključuje maloletnu omladinu. Zabrana njihovog pristupa i udaljenost od školskih ustanova je garancija bezbednosti, odavno zakonski regulisana.

Predstavnik zaposlenih (psiholog škole): Podržava stav koji je izneo kolega nastavnik. Prihvatanje izgovora da ko neće ne mora u kladionicu, da je to stvar slobodnog izbora, samo je zabijanje glave u pesak. Ne mogu se ignorisati jasni pokazatelji o tome da se poseta kladionicama u velikom i zabrinjavajućem broju slučajeva povezuje sa razvijanjem bolesti zavisnosti čije lečenje je retko uspešno, a svakako je dugotrajno i neizvesno. U srednjoj školi koju pohađa njena ćerka već su zabeleženi slučajevi učenika koji su na psihijatrijskom tretmanu odvikavanja od klađenja i kockanja. Doduše, učenici osnovne škole su još nedorasli za tako nešto, ali bi se sponzorstvo kladionice s blagoslovom nastavnika i uprave svakako moglo utisnuti u njihovu svest kao nešto pozitivno što ih može jednog dana odvesti korak dalje, da u istu i uđu.

Predstavnik saveta roditelja u školskom odboru: Treba biti pragmatičan i suziti fokus, jer na momente se u ovoj diskusiji otišlo predaleko. Ključni razlog da se ponuda prihvati je nedostatak sopstvenih sredstava da se teren obnovi. Ako se ova šansa propusti, druge neće biti. Roditelji su sada prinuđeni da plaćaju svojoj deci članstvo u sportskim klubovima, dok bi, naprotiv, obnova terena omogućila da ožive školske sekcije i da se održavaju u okviru vannastavnih i dodatnih aktivnosti.

Nakon ovoga, niko više nije uzimao reč, pa je predstavnik kladionice napustio sastanak. Predsedavajući školskog odbora je kratko rezimirao diskusiju i pozvao članove da glasaju o predlogu. Da ste član tog odbora, kako biste se izjasnili: za ili protiv? Navedite razloge koji vas opredeljuju za takvu odluku.

Pre nego što pristupite odgovoranju na zadatak, razmotrite neka pitanja koja podstiču promišljanje problema i usmeravaju analizu argumentacije:

Šta je motiv menadžmenta te kladionice, njena promocija u službi biznisa ili briga o dobrobiti mladih? Ima li taj motiv značaja za donošenje odluke u ovoj dilemi? Ako ima, u čemu je taj značaj? Ili, u

suprotnom, obrazložite zbog čega se dilema može razrešavati „objektivno”, bez obzira na to koje su namere kladionice?

Treba li biti pragmatičan, kako predlaže predstavnik roditelja, ili imati u vidu širu sliku i opšte rizike od približavanja kladionica školama, kako sugeriše nastavnik škole? (O definiciji, rizicima i posledicama klađenja, koje je samo vid kockanja, možete se obavestiti pretražujući internet, ali tekstovima i istraživanjima pristupite kritički, s obzirom da su neke od njih upravo naručile ili sponzorisale kladionice). Da li dilemu treba sagledavati kroz vizuru koristi od terena odnosno promocije bavljenja sportom ili joj prići kroz analizu socijalnih i zdravstvenih rizika kockanja i obrazovno-vaspitne uloge škole u odrastanju i ukupnom razvijanju ličnosti učenika?

Imate li predlog neke drugačije tačke gledišta od onih koje su iznesene na sastanku ili argumentacije koju prisutni na sastanku nisu izneli?

Filozofski okvir za razmatranje etičkih tema

Tri najuticajnije etičke teorije su:

- utilitarizam, prema kojoj je etički ispravan onaj postupak koji donosi najveću dobrobit najvećem broju ljudi, što znači da se opravdava ciljem odnosno ishodom;
- Kantova teorija, po kojoj ispravnost postupka zavisi od motiva delatnika, i traži da se rukovodimo umom, a to znači da prihvatimo onaj postupak za koji bismo mogli želeti da postane univerzalni oblik ponašanja (bez obzira na očekivanu ličnu ili opštu korist odnosno štetu koje povlači konkretno rešenje problema);
- etika vrline koja kaže da je ispravan postupak onaj koji je u saglasnosti sa nekom od vrlina (hrabrost, pravednost, empatičnost, velikodušnost, odgovornost, žrtvovanje za druge...).